

УДК 338.27:519.71:330.46

Бєлова А. І.

к.е.н., доц.,

доцент кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності,

Академія муніципального управління МОН України

Алимов С. О.

к.е.н., доцент кафедри фінансів,

Державний Інститут підготовки кадрів

Міністерства промислової політики України

ЧИННИКИ ГЕНЕРУВАННЯ ОЗНАК КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОМИСЛОВОСТІ В РЕГІОНАХ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ

У статті досліджено чинники і фактори різної природи, що забезпечують генерування ознак у промисловості регіонів щодо підвищення її конкурентоспроможності та результативності функціонування. Обґрунтовано й уточнено класифікацію конкурентних переваг реального сектору регіональної економіки в межах національної економічної системи, яку розширено за рахунок інкорпорації до її складу класифікаційної ознаки «специфічність функціонування промисловості в межах певного регіону».

Ключові слова: чинники конкурентоспроможності, промисловість регіонів, регіональні промислові комплекси, специфічність функціонування, структура реального сектору регіональної економіки.

Постановка проблеми. Основою досягнення конкурентоспроможності будь-якого виду економічної діяльності в межах національного господарства – є формування його конкурентних переваг та чинників, на яких вони базуються. Тому, виходячи з визначення сутності і змісту поняття «чинника», як репрезентовано у науковій праці [1], визнано, що чинником конкурентоспроможності можна назвати рушійну силу процесу її досягнення, що визначає, за рахунок яких природних або розвинених властивостей об'єкта можуть бути сформовані його конкурентні переваги за різними рівнями управління реальним сектором регіональної економіки. Звідси, можна стверджувати, що головною відмінністю чинників конкурентоспроможності промисловості регіонів є те, що вони виступають базисом для формування й нарощення її конкурентних переваг. Однак, як відомо [2], перевагою чинник може стати тільки за умови його правильного, ефективного використання та наступного

розвитку. Тобто, вважаємо, що будь-який чинник, що створює умови підвищення результативності функціонування промисловості в регіонах і є потенційною конкурентною перевагою у разі забезпечення збалансованості й надійності реалізації цілей. Наприклад, витрати на виробництво виступають чинником конкурентоспроможності, а їхній рівень (високий або низький) уже може розглядатися як певної природи перевага. Отже, визнаємо (доведено автором статті у роботі [3]), що конкурентні переваги певного виду економічної діяльності, що функціонує в межах регіону – є сукупністю природних і новостворених чинників конкурентоспроможності регіонального промислового комплексу у цілому, формування і реалізація яких є об'єктом послідовної управлінсько-регуляторної діяльності на різних рівнях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У світлі рішення завдань щодо підвищення рівня конкурентоспроможності промисловості регіонів та забезпечення результативності її функціонування, слід визнати, що теоретичним і прикладним аспектам цільової реструктуризації реального сектору регіональної економіки присвячено низку наукових праць: Алімова О. М., Амоші О. І., Бандура С. І., Геєця В. М., Данилишина Б. М., Дейнеко Л. В., Микитенко В. В. та ін. (методологічні основи їхніх розробок приведено й обґрунтовано у роботах [4-7]).

Формування цілей статті. Невідкладне вирішення завдань щодо дослідження та інтерпретації параметрів конкурентоспроможності промисловості регіонів України за рахунок освоєння (раціоналізації) залучення наявних чинників, факторів і умов функціонування регіональної економіки дозволить: а) обґрунтувати оптимізаційні управлінські рішення в контексті реалізації інтеграційного вибору держави; б) забезпечити надійність функціонування реального сектору регіональної економіки; в) сформувати адекватну реальним процесам систему державного управління реструктуризацією промисловості в регіонах.

Виклад основного матеріалу. Внаслідок змін, що відбуваються у світовій економічній системі, чинники конкурентоспроможності реального сектору також еволюціонують і у часі. Раніше основну роль відігравали природні чинники, надані природою (географічне розташування, клімат, територія, наділенність природними та людськими ресурсами тощо), які досить просто було виміряти кількісно та які не потрібно було створювати. Однак, як відомо [7], наразі, до ключових чинників конкурентоспроможності належать створені – інвестиції в нові технології та людський капітал, характер економічного середовища, політика країни щодо нововведень, величина доходів населення і їх розподіл, розвиток інфраструктури тощо. Усі ці чинники є більш гнучкими і керованими та потребують постійної уваги з боку господарюючих суб'єктів і

держави. При цьому, в умовах нарощення ознак НТП, який розвивається швидкими темпами, відсутність будь-якого природного чинника може сприяти створенню нового чинника та формуванню на його основі інноваційної конкурентної переваги (зазначено у [8, с. 28]). Тоді, слід визнати, що найпоширенішою класифікацією чинників конкурентоспроможності є їх розподіл на внутрішні та зовнішні. До внутрішніх чинників належать ті, на які керівництво галузі та господарюючих суб'єктів, які входять до її складу, може впливати: величина і структура основних виробничих фондів, техніко-технологічний рівень виробництва, енерго- і ресурсо-ємність, продуктивність праці, кваліфікаційний рівень працівників, ступінь переробки продукції тощо.

Зовнішні чинники конкурентоспроможності виду промислової діяльності залежать від державної політики і тенденцій розвитку світової економіки та, як правило, галузям доводиться адаптуватися до них. Зовнішніми чинниками є доступність природних і людських ресурсів, політика відносно впровадження досягнень НТП, ступінь відкритості економіки, участь країни в міжнародних економічних організаціях, розмір і структура державного сектору в національному господарстві тощо.

У сучасних умовах функціонування реального сектору регіональної економіки найважливішим є те, які з конкурентних переваг найбільш вагомі для того або іншого суб'єкта господарювання в певному конкурентному середовищі на даному відрізку часу. Це має значення, тому що конкуренція за своєю сутністю є динамічною і зміна будь-якого господарюючого суб'єкта та ділового середовища – це безперервний процес. Отже, наявні конкурентні переваги, надалі, при трансформації національної економічної системи, можуть бути зведені нанівець. Поряд із цим, визнаємо, що одне з найбільш значимих досліджень щодо проблеми конкурентних переваг промисловості в регіонах належить визнаним вченим-економістам, які розкрили детермінанти конкурентних переваг у роботі [2]. Умови економічного середовища, що впливають на створення конкурентних переваг, дослідник структурував у вигляді системи «національного «ромба» переваг». Складовими сучасної системи управління реструктуризацією промисловості в регіонах держави, як визнано авторами у [9, с. 35-41] є наступні:

а) факторні умови, тобто ті конкретні чинники, які необхідні для успішної конкуренції в даній галузі чи промисловості в регіоні;

б) умови попиту на певний вид промислової продукції;

в) споріднені, суміжні та підтримуючі галузі, які функціонують в регіоні;

г) стратегія регіонального промислового комплексу, його структура і існування певної (обмеженої) кількості конкурентів.

Оскільки, національний «ромб» – це система, компоненти якої взаємно посилюються, а переваги в одній детермінанті можуть створити або посилити переваги в іншій. Конкурентна перевага промисловості регіону на основі тільки однієї-двох детермінант можлива до генерування лише в межах окремих видів економічної діяльності (галузях і виробництвах) із сильною залежністю від природних ресурсів, де мало застосовуються складні навички та технології. При цьому, як відомо [2], суттєво впливають на формування конкурентних переваг ще два фактори, що визначають становище в країні – випадкові події (війни, стихійні лиха, прорив у технологіях тощо) і дії уряду (антимонопольні закони, державні позики й закупівлі, асигнування на сферу освіти тощо). У сучасних умовах фактори виробництва вже не можна описувати такими загальними поняттями, як «земля», «капітал», «робоча сила».

Так, наприклад, у своїх дослідженнях М. Портер пропонує наступну їхню класифікацію: а) людські ресурси – кількість, кваліфікація та вартість робочої сили (включаючи менеджмент); б) фізичні ресурси – кількість, якість, доступність і вартість різних природних умов, включаючи розмір території країни та її географічне розташування; в) ресурс знань – сума наукової, технічної та ринкової інформації, що впливає на товари й послуги; г) грошові ресурси – кількість і вартість капіталу, який може бути направлений на фінансування промисловості; д) інфраструктура і плата за користування нею. При створенні конкурентних переваг важливе значення має, які види чинників при цьому використовуються: основні, що дістаються країні «даром» і зберігають важливість, головним чином, у добувних галузях, або розвинені, створені завдяки значним і тривалим вкладенням капіталу й людських зусиль.

Розвиненість умов та сукупність певної природи чинників, хоч і не завжди, мають тенденцію бути спеціалізованими, тобто застосовними в обмеженій кількості галузей, і саме вони створюють довгострокову основу для формування конкурентних переваг промисловості в регіоні.

Другою детермінантою конкурентних переваг реального сектору регіональної економіки – є параметри попиту на внутрішньому ринку на товари й послуги, вироблені галуззю. Попит визначає характер і швидкість введення новацій, а також характеризується трьома складовими: «структурою, обсягом і характером зростання, механізмами, за допомогою яких фіксація можливості споживання товарів і послуг переноситься із внутрішнього ринку на світовий» (розкрито та обґрунтовано у роботі [10, с. 190]).

Третя детермінанта генерування ознак щодо підвищення рівня конкурентоспроможності промисловості в регіонах – це існування і результативність функціонування споріднених та підтримуючих галузей. Їхня кількість дозволяє мати доступ

до найбільш дорогих ресурсів, приводить до виникнення нових високорозвинених видів виробництв, уможливорює одержання необхідної інформації, опанування новими методами виробництва й управління, технологіями.

Остання детермінанта активізації процесів підвищення рівня конкурентоспроможності – це дієва стратегія реструктуризації (оновлення, модернізації) реформування, структура і конкуренти компанії. Оскільки, у різних регіонах держави промислові підприємства функціонують у різних умовах, виробляють і реалізують різні види стратегії та мають відмінні цілі реструктуризації. Звідси, визнаємо, що: регіональні переваги у промисловому виробництві стають результатом сформування відповідного (адекватного реальним умовам функціонування) співвідношення між їхнім вибором і джерелом конкурентоспроможності тієї або іншої галузі, регіонального промислового комплексу, регіону тощо.

У конкурентній боротьбі інтенсифікуються процеси розробки нововведень чи інноваційних проектів, використовуються нові, нетрадиційні підходи до організації та управління компанією. До цього, слід визнати, що конкурентоспроможні галузі не можуть рівномірно розподілятися в межах національного господарства. Так, на думку дослідників [2, с. 127-138], системна природа «ромба» сприяє створенню кластерів конкурентних галузей.

Слід вказати, що під кластером розуміють мережу незалежних виробничих, сервісних фірм, включаючи їх постачальників, творців технологій і ноу-хау (університети, науково-дослідні інститути, інжинірингові центри), що пов'язують ринкові інститути (брокерів, консультантів) і споживачів та взаємодіють один з одним у рамках єдиного ланцюжка створення вартості. Однак, необхідно зважати на те, що коли формується кластер, усі виробництва в ньому починають надавати один одному взаємну підтримку. Вигода поширюється за всіма напрямками зв'язків. Активна конкуренція в одній галузі поширюється за всіма напрямками. Потенціал кластеру конкурентоспроможних галузей є більшим, ніж сума його окремих частин, і на світовому ринку присутній як єдиний агент конкуренції. Зростає значення не просто наявності персоналу, а його структури і якісного складу, що відповідають структурі та рівню розвитку самої галузі. При цьому, найважливішу роль відіграє вартість робочої сили, тому що від цього залежить платоспроможний внутрішній попит і рівень життя населення, що є основою конкурентоспроможності будь-якого господарюючого суб'єкта, у тому числі й галузі.

Подальшого розвитку ідеї підвищення конкурентоспроможності, що обґрунтована М. Портером, дістали в дослідженнях М. Енрайта, головне завдання якого полягало у вивченні географічного масштабу конкурентної переваги. Останній висунув припущення, що «конкурентні переваги створюються не на наднаціональному або національному рівні, а на

регіональному, де головну роль відіграють історичні передумови розвитку регіонів, розмаїтість культур ведення бізнесу, організація виробництва та здобуття освіти» [11, с. 80]. Крім зазначеного, необхідно признати, що М. Енрайт дійшов висновку, що існування регіональних кластерів, тобто промислових кластерів в межах певного регіону, у яких їхні члени перебувають у географічній близькості один до одного, а фірми працюють в одній або кількох споріднених галузях національного господарства (наведено у праці [12]).

Однак, зауважимо, що переваги, які сформовано в межах кластерах, полягають у зростанні продуктивності праці й ефективності виробництва, стимулюванні нововведень і полегшенні комерціалізації знань. Як відомо, концепція «ромба» і промислового кластера М. Портера знайшла багато прихильників, однак були і критичні зауваження. Так, зокрема, Е. Райнерт відзначив, що конкурентні переваги необов'язково створюються в кластерах і галузі успішно можуть розвиватися поза ними (деталізовано у джерелі [13]). Д. Робінсон підкреслив, що не всі кластери автоматично повинні мати у своєму складі найбільш конкурентоспроможні галузі та компанії. На думку Р. Нарули, викладки, що приведено у розробках – є незрозумілими. Оскільки, у статичному або динамічному стані перебуває структурна модель, репрезентована у науковому джерелі [2]. А, наприклад, вчений-економіст М. І. Сотник вважає і пропонує наступне: «ромб» конкурентної переваги відображає «...фактори конкурентоспроможності розвинених країн, тому не завжди є застосовним для держав, що розвиваються» [14, с. 191].

Визнаємо, що Дж. Даннінг звернув увагу на те, що в «ромбі» не виділено адекватної ролі транснаціональних компаній (ТНК) у впливі на кластери, і додав до нього ще один незалежний елемент – діяльність міжнародного бізнесу (як зазначено у праці [15]). Однак, незважаючи на приведені вище зауваження, детермінанти конкурентної переваги, виділені М. Портером, широко використовуються для пояснення конкурентоспроможності національних економік і їх галузей на світовому ринку та, хоч і з доповненнями, присутні в розробках дослідників щодо конкурентоспроможності.

Слід зазначити, що існують різні підходи до класифікації конкурентних переваг промисловості регіонів, які можна узагальнити у табл. 1.

При цьому, вважаємо за доцільне залучити до класифікаційних ознак і таку характеристику як «специфічність функціонування промисловості в межах певного регіону», виокремивши в її межах наступні види конкурентних переваг: структурні, когнітивно-інформаційні, системно-універсальні, факторні, макроекономічні, матеріальні. Поряд із вказаним, слід визнати і об'єктивним наступне твердження: особливими характеристиками наділені природні конкурентні переваги, надані певним видам економічної (промислової) діяльності від природи, не залежать від того, якій державі належить окрема територія чи де розташовані підприємства галузі, і, як правило, можуть легко переходити до конкурентів. До

них відносять: географічне розташування, сприятливий клімат і різноманітні природні ресурси. При цьому, визнаємо, що розвинені переваги набуваються у процесі виробничо-господарської діяльності на ринку певною галуззю конкретного регіону країни. Тому, вони не так легко переходять до конкурентів або піддані значному впливу з боку керівництва та мають істотну адаптивність до змін зовнішнього середовища.

Таблиця 1

Класифікація конкурентних переваг реального сектору регіональної економіки в межах національної економічної системи *

Класифікаційна ознака	Види конкурентних переваг
Шлях знаходження	Природні; розвинені (придбані)
Доступність формування різними об'єктами	Універсальні; спеціалізовані
Мінливість у часі	Статичні; динамічні
Ступінь новизни	Традиційні; інноваційні
Провідний фактор	Технологічні; нетехнологічні
Сфера діяльності суспільства	Економічні; соціальні; інфраструктурні; інституціональні
Специфічність функціонування промисловості в межах певного регіону**	Структурні, когнітивно-інформаційні, системно-універсальні, факторні, макроекономічні, матеріальні

Джерело * Формалізовано та систематизовано авторами статті за [2; 13 – 15].

** Визначено та ідентифіковано авторами статті, що обґрунтовано у попередніх наукових роботах [16; 17]

Проте, універсальні конкурентні переваги промисловості в регіонах можуть використовуватися і кількома галузями – вони легко переходять до конкурентів і у довгостроковій перспективі не розглядаються як базові для забезпечення конкурентоспроможності реального сектору регіональної економіки. Спеціалізовані (специфічні), навпаки, формуються в межах конкретної галузі, що функціоную в регіоні і тісно пов'язані з її виробничою, технологічною та організаційною специфікою реалізації завдань щодо реструктуризації реального сектору регіональної економіки. Тому, вони можуть бути зімітовані конкурентами лише через певний проміжок часу. Відтак, останні стають основою для досягнення довгострокової конкурентоспроможності.

Висновки. Підсумовуючи вище наведені світоглядно-методологічні обґрунтування та трактування, слід зазначити, що відмінність сутності і змісту статичних конкурентних переваг від динамічних може полягати ще й у тому, що перші, пов'язані з превалюванням цінової конкурентоспроможності, властивій регіональній економіці, у якій вартість товарів формується на базі основних факторів виробництва (капіталу, праці, природних ресурсів). А, інші – формуються внаслідок реалізації певного типу промислової політики для певної галузі чи підприємства, спрямованої на генерування сприятливих умов їхнього функціонування в

регіоні. Останнє і забезпечує адаптивність промисловості в регіонах до змін зовнішнього економічного середовища.

Список використаної літератури

1. Драган І. В. Реалізація природно-ресурсного потенціалу території на засадах самовідтворюваності в контексті модернізації національної економіки [Текст] / І. В. Драган // Агросвіт: науковий журнал. – 2013. – № 8. – С. 22-27.
2. Барканов В. І. Засоби і методи системно-комплексного оцінювання-прогнозування параметрів стратегічного потенціалу сталого розвитку України [Текст] / В. В. Микитенко, В. І. Барканов // Соціальні аспекти розвитку регіонів України: [зб. наук. пр./за ред. Г. Г. Савіної]. – Херсон, ХНТУ МОН України, Вид-во ПП Вишемирський В., 2010. – С. 127-139.
3. Белова А. І. Інноваційні проекти як елемент господарського механізму управління науково-технічним розвитком (Р. 2, пп. 2.3) / А. І. Белова / Інноваційно-інвестиційні напрями формування ефективної системи управління економікою за євроінтеграційних процесів: Монографія [Текст] / [А. І. Белова, С. М. Вдовенко, О. О. Демешок, І. В. Калінько та ін. / за загальною ред. І. В. Калінько]. – Київ: Чернігівський державний інститут економіки і управління МОН України, Кондор-Видавництво, 2014. – 227 с. [С. 96-106].
4. Данилишин Б. М. Макросистемна еволюція української економіки: Монографія [Текст] / Данилишин Б. М., Микитенко В. В. – У 2 т. – Т. 2. – К.: РВПС України НАН України, Вид-во ЗАТ «Нічлава», 2008. – 210 с.
5. Алимов О. М. Стратегічний потенціал – сукупні можливості національної економіки по досягненню цілей збалансованого розвитку [Текст] / Микитенко В. В., Алимов О. М. // Продуктивні сили України: науково-теоретичний економічний журнал. – К.: РВПС України НАН України, 2006. – № 1. – С. 135-151.
6. Потенціал національної промисловості: цілі та механізми ефективного розвитку: Монографія [Текст] / [Кіндзерский Ю. В., Микитенко В. В., Якубовський М. М. та ін.]; за ред. канд. екон. наук Ю. В. Кінзерского; НАН України; Ін-т економіки та прогнозування НАН України. – К.: Вид-во ІЕП НАН України, 2009. – 928 с.
7. Стратегічний потенціал продуктивних сил регіонів України: Монографія [Текст] / [Алимов О. М., Бандур С. І., Дейнеко Л. В., Микитенко В. В. та ін.] / За ред. академіка НАН України, д.е.н., проф. Б. М. Данилишина. – К.: РВПС України НАН України, 2009. – 424 с.

8. Драган І. О. Наукові основи національної стратегії сталого розвитку України: [монографія] [Текст] / І. О. Драган // [за наук. ред. акад. НААН України, д.е.н., проф. М. А. Хвесика]; Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України». – К.: ДУ ІЕПСР НАН України, 2013. – 40 с.
9. Наукові основи національної стратегії сталого розвитку України: Монографія [Текст] / [Алимов О. М., І. В. Драган, Микитенко В. В. та ін.], ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України». – К.: ДУ «ІЕПСР НАН України», 2013. – 45 с.
10. Сабадаш В. В. Соціально-економічні виміри екологічного конфлікту [Текст] / В. В. Сабадаш // Механізми регулювання економіки. – Суми: ВТД «Університетська книга», – 2006. – № 2. – С. 190-201.
11. Системно-комплексне оцінювання потенціалу сталого розвитку України: Монографія [Текст] / О. М. Алимов, В. В. Микитенко, І. М. Лицур, І. В. Драган, В. Ю. Худолей, О. О. Демешок, О. В. Гребенюк. – Київ: Державна установа "Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України", 2013. – 188 с.
12. Соляник О. Н. Энергетическая эффективность общественного производства [Текст] / О. Н. Соляник // Вісник СумДУ, Серія Економіка. – 2007. – № 2 (74). – С. 14-24.
13. Сотник І. М. Еколого-економічні механізми мотивації ресурсозбереження: [монографія] [Текст] / І. М. Сотник. – Суми: ВВП «Мрія» ТОВ, 2008. – 330 с.
14. Сотник М. І. Ресурсозберігаючі технології на внутрішньому ринку України: проблеми просування та шляхи їх вирішення [Текст] / М. І. Сотник, І. М. Сотник // Механізм регулювання економіки. – 2007. – Вип. 4. – С. 191-195.
15. Стадницький Ю. До проблеми концепції екологічної політики України і механізму її реалізації [Текст] / Ю. Стадницький // Економіка України. – 2003. – № 1. – С. 75-79.
16. Белова А. І. Системно-універсальні перешкоди на шляху розбудови в регіонах промислового виробництва інноваційно-інформаційного типу [Текст] / Белова А. І. // Зб. наукових праць ДЕГУТ Серія «Економіка і управління – 2013. – випуск 26. – Київ; Вид-во ДЕГУТ, 2013. – С. 196-200.
17. Белова А. І. Когнітивно-інформаційні чинники забезпечення результативності реалізації структурної промислової політики в Україні [Текст] / Р. В. Кузьменко, А. І. Белова // Соціально-економічний розвиток регіонів в контексті міжнародної

інтеграції: [Зб. наукових праць]. – Херсон, Вид-во ХНТУ МОН України, Вид-во ПП Вишемирський В. С., 2013. – № 1 (9). – С. 37-44.

БЕЛОВА А. И., АЛИМОВ С. А. ПРИЗНАКИ ГЕНЕРАЦИИ ФАКТОРОВ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПРОМЫШЛЕННОСТИ В РЕГИОНАХ И ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ЕЕ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ.

В статье рассматривается перечень факторов различной природы, которые позволяют повысить уровень конкурентоспособности промышленности в регионах государства, а также обеспечить высокую результативность функционирования в условиях ограниченных ресурсов. Раскрыта и обоснована расширенная классификация конкурентных преимуществ реального сектора региональной экономики в рамках национальной экономической системы. Последняя расширена за счет за счет инкорпорации к её составу классификационного признака «специфичность функционирования промышленности в рамках определенного региона».

Ключевые слова: факторы конкурентоспособности, промышленность в регионах, региональные промышленные комплексы, специфичность функционирования, структура реального сектора региональной экономики.

BELOVA A. I., ALYMOV S. A. SIGNS OF GENERATION OF FACTORS OF COMPETITIVENESS OF THE INDUSTRY IN REGIONS AND MAINTENANCE OF EFFICIENCY OF FUNCTIONING.

In article the list of factors of the various natures which allow raising a level of competitiveness of the industry in regions of the state is considered, as well as to provide high productivity of functioning in conditions of the limited resources. The expanded classification of competitive advantages of actual sector of regional economy within the limits of national economic system is opened and proved. Last is expanded due to incorporation to its structure of a classification sign «specificity of functioning of the industry within the restrictions of the certain region».

Keywords: factors of competitiveness, the industry in regions, regional industrial complexes, specificity of functioning, structure of real sector of regional economy.